

НАБЛЮДЕНИЯ В МОРЕТО

Дава информация за следните основни въпроси:

- Какви видове се срещат в района на проучване?
- Какви са групите в района – преминаващи, резидентни, размножаващи се, млади?
- Какви са връзките между животните в групата?
- Кога се срещат различните видове в района на изследване?
- Чрез целенасочени проучвания по метода „отчитане на разстоянията по линейни трансекти“ е възможно да се изчисли плътност и численост на популацията в изследвания район.

МЕТОДИКА

Цел:

Събиране на информация за важни зони от акваторията за китоподобните и определяне на разпространение, численост и плътност на популациите на отделните видове. Чрез този метод може да се оценят промените в числеността както сезонно така и за по-дълъг период в изследвания район – отделни зони от екологичната мрежа НАТУРА 2000 или цялата акватория на Р България. Основното ограничение на метода е високата цена на наемане на плавателен съд, нуждата от добре обучени експерти за наблюдения и най-вече добър експерт в анализиране на събраните данни.

Екипировка

Плавателен съд, който позволява плаване със скорост 5-10 възела или по-висока. За предпочитане е да има по-висока платформа за наблюдение с цел покриване по-голям периметър.

Бинокъл с вграден компас и измервателен кръст за измерване на посока на наблюдение и разстояние.

GPS устройство

Полеви бланки

Часовник

Екип

Екипът се състои от двама наблюдатели и един записващ информацията в полевия формуляр за наблюдение. Наблюдателите сканират зрителното поле /0-180 градуса/ полето пред плавателния съд, както следва:

- Наблюдател отляво – от 0 до 100 градуса
- Наблюдател отясно – от 80 до 180 градуса.

По този начин се гарантира припокриване на наблюденията по условната линия на плаване, което е важна презумпция при модела за отчитане на разстоянията и изчисление на

функцията за откриване на търсените обекти, който възприема, че всички обекти по линията на движение биват видяни и регистрирани.

Дежурството на всяка една позиция продължава 30 мин или 1 час в зависимост от метеорологичните условия.

При регистриране на наблюдения наблюдателя съобщава следната информация на записващия: НАБЛЮДЕНИЕ ОТЛЯВО/ОТДЯСНО; ВИД; БРОЙ; БЪГЪЛ НА НАБЛЮДЕНИЕТО; РАЗСТОЯНИЕ В ДЕЛЕНИЯ НА ИЗМЕРВАТЕЛНИЯ КРЪГ НА БИНОКЪЛА.

Информация, която се записва:

Бланката за наблюдения е разделена на две части – глава и основна част за записване на отделните наблюдения.

В главата се записва следната информация: ръководител на екипа и наблюдатели; дата, начало и край на проучването за съответния ден; информация за състоянието на околната среда – температура, вятър /посока и скорост/, състояние на морето по Бофорт, облачност, отблясък на слънцето; видимост, хоризонт.

В основната част – таблица за наблюденията се записва следната информация:

- Номер на наблюдението
- Час на наблюдението
- Вид
- Брой индивиди в групата – малки,
- Поведение
- Географски координати на наблюдението
- Посока на движение на китоподобните
- Посока на наблюдението /в градуси от вградения компас/
- Разстояние – вписва се броя деления от измервателния кръст спрямо хоризонта или сушата
- Курс на плаване
- Допълнителни бележки, вкл. други плавателни съдове, рибарски лодки, отпадъци, птици или други животни

При попълване на бланките се ползват кодовете от приложената легенда. Инструкцията за определяне на отделните видове е приложена към легендата.

Важно е да се спазват правила за плаване в близост до китоподобни!!!

- » Поддържайте постоянна бавна скорост приближавайки в зоната от 300 м
- » Движете се бавно и паралелно на тях, избягвайте резки промени в посоката
- » Не се приближавайте по-близо от 100 м, дайте шанс на делфините да ви доближат, ако те искат да го направят
- » Не оставайте по-дълго от 15 мин. в зоната от 100 м
- » Не се опитвайте да ги храните, да ги докосвате или да плувате с тях

ЛЕГЕНДА

За по-бързо и лесно попълване на полевите бланки ползвайте кодовете, описани в таблиците отдолу:

Състояние на морето по скала на Бофорт

Степен Код	Описание	Вятър, m/s	Вълни, m	Условия на морето
0	Безветрие	<1	0	Без вълнение. Морето е като огледало.
1	Тих вятър	1–2	0–0.2	Малки вълнички без гребени.
2	Лек бриз	2–3	0.2–0.5	Малки вълнички. Без "бели зайчета"
3	Слаб вятър	4–5	0.5–1	Големи вълнички, малко "бели зайчета".
4	Умерен вятър	6–8	1–2	Малки вълни, много "бели зайчета".
5	Полусилен вятър	9–11	2–3	Умерени вълни с много "бели зайчета", включително спрей.

Сила на вятъра по скала на Бофорт

Степен Код	Описание	Вятър, m/s	Условия на сушата
0	Безветрие	<1	Тихо
1	Тих вятър	1–2	Вятърът може да раздвижи пушек
2	Лек бриз	2–3	Може да се усети по открита кожа
3	Слаб вятър	4–5	Постоянно движение на листа и клонки
4	Умерен вятър	6–8	Вятърът вдига прах и хартийки, клати малки клони
5	Полусилен вятър	9–11	Разклаща малки дръвчета

Видимост

Код за видимост	Описание
0	Добра: > 9 км
1	Средна: 4–9 км
2	Лоша: 2–4 км
3	Мъгла: < 2 км

Вид

Код	Вид
Tt	Афала
Dd	Обикновен делфин
Pr	Морска свиня, муткур

Хоризонт

Код за хоризонт	Описание
0	Отлично: ясна линия на хоризонта
1	Добро: малко или без мараня и/или дъжд със сравнително ясна линия на хоризонта
2	Средно: има мараня и/или дъжд, но хоризонта е видим за определяне на разстояние чрез измервателния кръст
3	Лошо: хоризонта не се вижда поради мъгла и/или дъжд

Поведение

Код	Поведение	Описание
Пл	Плуване	Животните се движат целенасочено и постоянно.
Х	Хранене	Животните се опитват да ловуват, което е очевидно по скачаща риба по повърхността. Няма контакти между индивидите.
Со	Социализиране	Животните се вижда да скачат, преследват, често има контакт между тях.
Ск	Скачане	Скачат изцяло над водата.
П	Почивка	Животните плуват бавно в стегната група. Движенията са по-бавни сравнени с тези при активно плуване.

Определителна таблица на китоподобните в Черно море

Вид:		
Обикновен делфин (<i>Delphinus delphis</i>)	Афала (<i>Tursiops truncatus</i>)	Морска свиня, Муткур (<i>Phocoena phocoena</i>)
Тялото е източено с обтекаема вретеновидна форма. Рострума (човката) е ясно различима. Гръбният плавник е голям, триъгълен, заострен и слабо извит назад. Оцветяването на тялото е: тъмносиво до черно отгоре, белезникаво отдолу, с бледосиво, жълтеникаво или бяло петно от двете страни във формата на хоризонтално разположен пясъчен часовник или осморка. Устата на делфина съдържа многобройни остри зъби. Техният брой е по 80-120 на долната и горната челюст. Формата е конична както при афалата, но се различават по по-дребния размер и много по-големия си брой.	Тъмносив отгоре, светлосив или бял отдолу. Рострума (човката) е къса, долната челюст – издадена напред. Гръбният плавник е голям и триъгълен, наклонен назад. Зъбите са конични, доста по-едри от тези на обикновения делфин. Броят им е значително по-малък: 36-52 на всяка челюст. Бутилконосия делфин е най-едрия представител на китоподобните в Черно море достигайки дължина до 3,3 м (обикновено 1,9 – 2,5 м) и тегло до 300 кг.	Муткурът е най-малкия представител на китоподобните в Черно море като дължината на тялото е 1,3-1,5 м, максимум 1,8 м, а средното тегло е 30 кг. Женските са малко по-едри от мъжките. Главата е къса и заоблена, рострума (клюна) не е отличим, гръбният плавник е нисък, с триъгълна форма и заоблен. Гърбът е оцветен в тъмно сиво до черно, което постепенно преминава до бяло от долната страна по корема. Зъбите са дребни по около 40-56 на долната и горната челюст. Като форма са странично сплеснати с корона подобна на шпатула, а не конични като при представителите на сем. Делфини.